

KONST

Ett skepp kommer lastat med konst – för klimatets skull

Trots kyla och is lyckades Xavier Veilhan ta sig till Stockholm med sin konst.
Foto: Jonas Lindkvist

Många konstnärer har dåligt samvete för att deras konst flygs i tunga emballage till utställningar världen över. Den franske konstnären Xavier Veilhan tillhör den växande skaran som gör något åt det. I dagarna tog han sin utställning "Crop top" från kontinenten till Stockholm med segelbåt.

I Sollenkroka vaknade de med is runt hela båten. Den franske konstnären Xavier Veilhan och hans team hade lagt till vid den lilla ön utanför Stockholm, efter sex dagars segling hade de bara en liten tur kvar in till Kajplats 18 längs Strandvägen, men isen fångade dem.

– Den här båten är inte gjord för sådana här väderförhållanden, förklarar Veilhan när vi ses ett par dagar senare.

Frågan är då vad de gjorde i en sådan båt: en enkölig Hanse 460 på 14,6 meter, i Stockholmsvattnen i februari, när de dessutom var under tidspress. Båten var packad med konstverk till utställningen ”Crop top” med öppning på galleriet Andréhn Schiptjenko ett par dagar senare, tiden att kryssa fram och tillbaka för att hitta isfria vägar genom skärgården var knappast tänjbar.

– Jag har varit extremt nervös och påtalat många gånger att det är isigt i Stockholm i februari, säger Veilhans Sverigegallerist, Marina Schiptjenko, dagen efter att båten lagt till.

Båtvalet handlar om årstiden, visar det sig. Det är svårt att få tag på segelbåtar mitt i vintern så när den här dök upp hakade teamet på. Planen var nämligen redan etablerad: att för några av sina kommande utställningar överge flygplan och välja segelbåt som frakt- och transportmedel.

– Vi hade inte tänkt att vi skulle göra det nu egentligen, men det här var den perfekta distansen för att testa det hela. Vi åkte tåg från Paris till en hamn nära Lübeck och tog båten därifrån.

Xavier Veilhan och hans team på väg mot Stockholm med hans verk i lasten.

Foto: Foto: Studio Xavier Veilhan

Xavier Veilhan är en av Frankrikes stora samtida konstnärer. Han representerade Frankrike på prestigefulla Venedigbiennalen 2017, har ställt ut över hela världen och är i Sverige omtalad främst för sina skulpturer "Vårbergs jättar" i Skärholmen. Initiativet att segla konsten till utställningarna är en del av en större omställning för Veilhans studio, där ett rådgivarteam specialiserat på "ekodesign" har analyserat studios alla aktiviteter under ett år för att mäta dess miljömässiga påverkan.

– Baserat på de siffrorna försöker vi nu hitta sätt att reducera vår påverkan när vi skapar verk, hitta tekniker och material som påverkar mindre, vi producerar det vi kan på plats och ändrar våra transportsätt, berättar han.

Seglatsen till Stockholm och utställningen "Crop top" är en provtur. Nu följer utvärderingar, men den initiala planen är att fortsätta, närmast till New York och São Paulo.

Diskussionen kring konstvärldens frakt av konstverk kors och tvärs över planeten bubblade upp på allvar under pandemin, när allt sådant plötsligt stannade av. Frågor lyftes om den egentliga rimligheten i att gallerier flög konst till konstmässor runt om i världen, eller att samlare flög konstverk från auktionshus till, i värsta fall, en lagerförvaring. Heath Lowndes, managing director för relativt nystartade Gallery climate coalition (GCC), säger i en intervju med The Art Newspaper att transporter med flyg ger i genomsnitt 60 gånger så hög klimatpåverkan som samma sträcka med fartyg.

Xavier Veilhan med team har ännu inte räknat på hur klimatpåverkan av segelturen till Stockholm står i förhållande till motsvarande resa med flyg, men rimligtvis är den betydligt mindre.

Veilhan har sedan länge utforskat hastighet, transport och båtar i sitt konstnärskap. Det handlar om en fascination för fart, särskilt den som genereras av naturliga krafter, som segling, skidor och surfing. Det handlar om "glidet" säger han: själva känslan av fart.

– På en båt stannar du uppe för att hålla koll på vind, vågor och båtens rörelser. 20 km/h är kanske långsamt på land men en helt annan grej i knop – det är en otroligt kraftfull känsla.

Xavier Veilhan med ett av konstverken han ska ställa ut. I rummet bakom honom ligger konsten som ska ställas ut i Stockholm. Foto: Jonas Lindkvist

Han är inte ensam om att se potentialen i segel. Ett växande antal mindre företag satsar just nu på att bygga nya eller fräscha till gamla segelfartyg för frakt med vind som enda bränsle. Nederländska Fairtransport grundades redan 2007, de rustar upp gamla segelskutor och fraktar kakao, vin, rom, honung, och ibland konst, över världshaven.

– 2007 var det väldigt få företag som brydde sig om hållbara transportsätt. Det har förändrats mycket under de senaste åren, men det är fortfarande långt kvar innan alla inser nödvändigheten av hållbar sjöfart. Särskilt eftersom det fortfarande är mycket dyrare än containerfartyg, säger Fairtransports Thea de Koning.

Den ekonomiska aspekten blir påtaglig när jag frågar Veilhanteamet om de kommer att följa sin plan att ta seglatserna över Atlanten. Svaret är avvaktande, men inte utifrån att just containerfartyg är dyrare än segelfrakt.

– Kostnaderna av en sådan här transport är så oerhört mycket högre än med flyg. Flyg är billigare än tåg, båt, bil ... Skepparna ska avlönas under resan till, under och hem från destinationen. Att hyra båten är egentligen inte dyrare i sig, men för hela teamet kostar det här säkert fem gånger mer än att flyga från Paris till Stockholm. Det finns ett behov av en politisk insats här, säger Veilhan.

Xavier Veilhan ger exempel på vad han har med i lasten. Foto: Jonas Lindkvist

Ett galleri som var tidigt att haka på GCC:s klimatinitiativ är Galerie Nordenhake. Ben Loveless, chef för galleriet i Stockholm, säger att han tror att viljan att förändra sina beteenden och vanor är stor både i allmänhet och i konstvärlden, men att de största svårigheterna handlar om när förändringarna drabbar ekonomin.

– Jag tror att GCC har hjälpt oss att påverka transportföretag att värdesätta ”green credentials”. Men hur mycket man än försöker initiera själv tror jag att policyförändringar på politisk nivå är nyckeln, säger Loveless.

I juli 2023 antog FN:s internationella maritima organisation IMO en strategi med ”en ökad ambition att nå nettonollutsläpp av växthusgaser från internationell sjöfart senast eller omkring, dvs. nära år 2050”. Det är de själva som levererar den luddiga definitionen, och Fairtransports Thea de Koning är skeptisk.

– Det enda verkliga intresset som finns är ekonomiskt, säger hon. Vare sig politiker, industrin eller multinationella företag ser någon större vinning i att steppa upp insatserna, vilket inom vårt område beror på småskaligheten och att segel inte är en innovation utan ett redan beprövat system.

Samtidigt konstaterar hon att det jämfört med 2007 finns många fler mindre segelfartygsinitiativ i dag, och att det är en del spännande på gång inom den verkligt gröna sjöfarten under 2024. För segelflottan kan, visar det sig, faktiskt vara

innovativ. TransOceanic Wind Transport (TOWT) ska under våren testa en ny stålåt som drivs till 90 procent av vind och segel, med större fraktkapacitet och halva besättningsstyrkan jämfört med Fairtransports skepp. BAR Technologies håller på att utveckla konstruktioner i stål och glaskomposit, och deras Windwings-segel sitter redan på Mitsubishis fraktskepp Pyxis Ocean; Michelin arbetar med uppblåsbara segel och Hurtigruten låter sitt kommande Sea Zero-fartyg toppas av tre solpaneltäckta "segel" i stället för skorstenar.

Svenska företagen Wallenius och Alfa Laval driver ett av projekten kring klimatneutrala transporter. 2021 presenterade man "Oceanbird", som ska bli ett 200 meter långt fartyg med 80 meter höga "segel" för att ta sig fram ljudlöst och nästintill utsläppsfritt. Foto: Cover Images

Om Xavier Veilhan kommer att ta med sin konst ut på havet igen, och i så fall i vilken form, är som sagt något oklart, men enligt den initiala planen ska nästa resa ske med en ännu snabbare båt: en katamaran strippad på all onödig utrustning. Tanken är att den ska kunna ta med sig varor tillbaka genom samarbeten med andra aktörer. Och även om resan blir lång är en vits med alltihop enligt Veilhan också just det: att förvandla en nödvändig färd till en resa, som kanske även kan bli del av den konstnärliga processen.

– Det finns förutsägbara vägar att följa som du kan ersätta med annat. Jag gillar repetition gällande vissa saker, men inte repetition som förvandlas till tomrum. Den här resan var full av allt: regn, vind, vågor, kyla ... Det var en ganska kall och smärtsam upplevelse, men också väldigt vacker. Det har inte påverkat konsten vi visar på galleriet nu, men kan säkert influera det vi gör framöver. Det är ju så resor och upplevelser fungerar.

Vi står på galleriet, de omsorgsfullt emballerade konstverken har flyttats in från båten och står redo att packas upp. Marina Schiptjenko lutar sig mot en trälåda och konstaterar att det finns en annan förståelse och syn på hur man packar konst i dag, tidigare var det nästan fult att återanvända förpackningsmaterial eftersom allt skulle vara så flott.

– Men att ändra hur hela konstvärlden tänker kring frakt skulle vara som att svänga runt en atlantångare. Det kommer att ta oerhörd tid, och långt ifrån alla är intresserade, säger hon.

Det råder dock inte brist på initiativ i konstvärlden. PACT (Partners for arts climate targets) och nämnda GCC jobbar båda för att underlätta utfasning av fossila bränslen, och många konstnärer tar eget ansvar: flera har valt att inte flyga sin konst, Olafur Eliasson vill haka på segelskeppen och Fairtransport har nyligen fraktat en galjonsfigur av konstnären Lynx Guimond.

Ben Loveless berättar om Helen Mirra, vars miljömanifest fick stor spridning bland konstnärer för några år sedan. ”Vi är medvetna om att våra individuella handlingar är nästan omätbart små. Men vi älskar det lilla, så det är ingen mening med att avfärda det lilla. Och vi vet att smått är relativt”, skriver hon i manifestet. Veilhan är inne på samma spår.

– Den globala situationen är så skrämmande att det är som en stor blockering. Vi ser inte var vi ska börja. Men jag tänker att vi måste börja i det lilla, och aktivera något. Vi behöver pusha politikerna och ta de små steg vi kan ta; praktiska beslut som kan leda till nya spännande situationer.

En av de två skulpturerna "Vårbergs jättar" av Xavier Veilhan som placerades i Vårberg 2020. Foto: Jonas Ekströmer/TT

Fakta. Xavier Veilhan

Fransk konstnär född 1963, vars arbete omfattar skulptur, installation, måleri, fotografi samt hybrider av samtliga. Han skapar även performanceverk och film, och har samarbetat med bland andra popgruppen Air, musikern Sébastien Tellier och kompositören Eliane Radigue. Har uppmärksammats bland annat för sina storskaliga installationer, däribland "Vårbergs jättar" i Skärholmen. Hans verk har ställts ut på institutioner, mässor och biennaler över hela världen, som Château de Versailles, Centre Georges Pompidou och på Venedigbiennalen 2017, där han förvandlade den franska paviljongen till "Studio Venezia".

Veilhan menar att konstprocessen handlar om att visa att det vi upplever bara är en liten del av det vi har omkring oss. Att vår uppfattning av ljud, färg, lukt etc. skiljer sig från andra arter, vilket gör att vi bara upplever små glimtar av verkligheten. "Konst är ett sätt att nå delar av denna verklighet som vi bara får en liten bit av."

I utställningen "Crop top" på Andrehn Schiptjenko visas skulpturer, eller statyer som Xavier Veilhan kallar dem, gjorda i trä, främst ek från regionen Sologne i Frankrike. Statyerna har skapats utifrån 3D-skanningar av personer från teamet och Veilhans vänner och ska lyfta relationen mellan det digitala och det organiska, och relationerna som kan skapas mellan människa och objekt. Det finns även målningar av ett slags abstrakta landskap, målade på trä, som blir alltmer föreställande ju längre från verket du går. Veilhan liknar dem vid Monet-målningar, "Om Monet hade målat med fyrkantiga penslar."

Utställningen "Crop top" pågår den 22 februari–6 april 2024.

Ämnen i artikeln

Konst

Följ

Klimatkrisen i kulturen

Följ

Frankrike

Följ

Text

Karolina Modig

Publicerad: Dagens Nyheter, 2024-02-22

<https://www.dn.se/kultur/ett-skepp-kommer-lastat-med-konst-for-klimatets-skull/>